

Історія

УДК 94(410):[929.7:353.2:316.35/.36]“1327/1413”

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15525546>

Креації графських титулів в системі англійського перства 1327–1413 рр.

Чепіженко Вадим Віталійович,

кандидат історичних наук, доцент кафедри археології, етнології та
всесвітньої історії, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-9235-9875>

Сідякін Гліб Андрійович,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня кафедри археології,
етнології та всесвітньої історії, Одеський національний університет імені І. І.
Мечникова, м. Одеса, Україна, <https://orcid.org/0009-0002-6048-1937>

Прийнято: 14.05.2025 | Опубліковано: 27.05.2025

Анотація: Мета даного дослідження полягає у комплексному аналізі процесу креації графських титулів у системі англійського перства в період 1327–1413 рр. Автори прагнуть з'ясувати, яким чином креації титулів впливали на трансформацію структури англійської аристократії, які політичні, соціальні та правові чинники зумовлювали їх, а також яку роль відігравали нові графи у внутрішній політиці королівства. Методи дослідження включають історико-порівняльний аналіз, просопографічний підхід, елементи генеалогічного аналізу та критичний огляд джерел і наукової літератури. Результати дослідження свідчать про те, що впродовж означеного періоду графський титул перестає бути виключно спадковим

привілеєм давніх родів і дедалі частіше використовується як інструмент монаршої політики. Креації титулів стають засобом винагороди за військову службу, політичну лояльність або шлюбні зв'язки з королівською родиною. Це сприяє формуванню нової хвилі аристократії, яка не завжди мала глибоке родове коріння, але відіграла важливу роль у державному управлінні. Простежується також тенденція до зростання кількості нових креацій у періоди політичної нестабільності (особливо у 1385 і 1397 рр.), що свідчить про використання титулів як засобу формування лояльного оточення монарха. Висновки авторів підкреслюють, що креації графських титулів у 1327–1413 рр. були не лише актами символічного визнання, а й частиною ширшої системи патронажу, яка поєднувала політичну, соціальну та економічну сфери. Вони супроводжувалися наданням земель, посад, військових обов'язків і включенням до королівського «affinity». Таким чином, дослідження дозволяє краще зрозуміти механізми функціонування монархічної влади в Англії XIV – початку XV ст. та виявити початкові етапи формування «нової аристократії», яка базувалася не на крові, а на службі, ресурсах і політичній близькості до короля.

Ключові слова: середньовічна Англія, аристократія, нобілітет, просопографія, генеалогія, система титулування, Едвард III, Річард II, Генрі IV

Creations of Earls in the English Peerage System of 1327–1413

Vadym Shepizhenko,

PhD in World History, Associate Professor of the Department of Archaeology, Ethnology and World History, Odesa I.I. Mechnikov National University, Odesa, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-9235-9875>

Hlib Sidiakin,

PhD-student, Department of Archaeology, Ethnology and World History,
Odesa I.I. Mechnikov National University, Odesa, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0002-6048-1937>

***Abstract:** The purpose of this study is to provide a comprehensive analysis of the creation of earldom titles within the English peerage system during the period 1327–1413. The authors aim to explore how the granting of titles influenced the transformation of the English aristocratic structure, what political, social, and legal factors shaped this process, and what role the newly appointed earls played in the internal politics of the kingdom. The research methodology includes historical and comparative analysis, the prosopography approach, elements of genealogical research, and a critical review of primary sources and scholarly literature. The findings indicate that during this period, the title of earl ceased to be an exclusively hereditary privilege of ancient noble families. Instead, it increasingly became a tool of royal policy. Titles were granted as rewards for military service, political loyalty, or marital ties to the royal family. This practice contributed to the emergence of a new wave of aristocracy—individuals who, though not always of noble lineage, played a significant role in governance and administration. A notable trend is the rise in the number of new creations during times of political instability (particularly in 1385 and 1397), suggesting that titles were used to cultivate a loyal circle around the monarch. The authors conclude that the creation of earldoms between 1327 and 1413 was not merely a symbolic act of recognition but part of a broader system of patronage that intertwined political, social, and economic dimensions. These creations were often accompanied by land grants, official appointments, military obligations, and inclusion in the royal ‘affinity’. Thus, the study enhances our understanding of the mechanisms of monarchical power in fourteenth- and early*

fifteenth-century England and sheds light on the early development of a 'new aristocracy'— one based not on bloodline, but on service, resources, and political proximity to the crown.

Keywords: *medieval England, aristocracy, nobility, prosopography, genealogy, titular system, Edward III, Richard II, Henry IV*

Постановка проблеми. Період правління англійських монархів з 1327 р. по 1413 р., що охоплює епоху пізнього Середньовіччя (від Едварда III до Генрі IV), відзначається суттєвими трансформаціями в структурі англійського перства. Особливої уваги заслуговує процес креації графських титулів, який у цей час набуває нових політичних, соціальних та правових вимірів. З одного боку, зростає кількість нових графських титулів, що свідчить про еволюцію монархічної влади та її механізмів впливу на аристократію. З іншого – спостерігається зміна функціонального навантаження титулів, що дедалі більше використовуються як інструмент політичної лояльності, винагороди та контролю.

Попри наявність окремих досліджень, присвячених англійському перству загалом [1; 2; 3], проблема креації саме графських титулів у зазначений період залишається недостатньо вивченою. Зокрема, бракує системного аналізу причин, обставин та наслідків створення нових графських титулів, а також їхнього впливу на соціально-політичну динаміку королівства. Це ускладнює розуміння ролі титулованої аристократії в контексті внутрішньої політики англійської корони, особливо в умовах Столітньої війни, міжособних конфліктів та зміни династій.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного вивчення креацій графських титулів як важливого елементу державного управління та соціальної стратифікації в Англії XIV – початку XV ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До появи в 1957 р. роботи Джорджа Артура Голмса (1927–2009 рр.) [4] історики загалом ігнорували великих магнатів, які займали центральне місце в політичній та соціальній історії Англії XIV ст. Проте ключовою працею в англофонній історіографії проблеми стала не робота Голмса, а дослідження Кеннета Брюса Макфарлейна (1903–1966 рр.), опубліковане посмертно його учнями у монографії під назвою «Нобілітет в пізньосередньовічній Англії» (1973 р.) [5]. Найважливішим внеском Макфарлейна у цю галузь був перегляд концепції «бастардного феодалізму». Саме він виділив вагоме значення патронажу як сфери спільних інтересів Корони та земельної аристократії.

Дослідження Макфарлейна продовжили його учні – Джеральд Леслі Гарріс (1925–2014 рр.) та Роберт Ріс Девіс (1938–2005 рр.). Перший аналізує національну трансформацію, де політичні події, соціальні зміни та культурні процеси формують Англію як державу [6], другий – зосереджується на локальній владі та соціальних структурах, показуючи, як лорди формували порядок у феодальному суспільстві [7].

Серед істориків наступного покоління, чії праці справили значний вплив на дослідження пізньосередньовічного англійського нобілітету, варто назвати імена Ентоні Така (1940 р. н.) та Кріса Гівена-Вілсона (1949 р. н.). У фокусі наукових студій Така політичні відносини між англійською короною та знаттю в період від Едварда I до початку Війн Троянд [8]. На думку дослідника, нобілітет не був однорідним класом, а складався з динамічних родин, які постійно боролися за вплив. Влада монарха залежала від підтримки знаті, але ця підтримка була мінливою. Політична нестабільність часто виникала через особисті амбіції та суперництво серед аристократії. Останнє добре продемонстроване у дослідженні взаємовідносин зі знаттю англійського короля Річарда II [9]. Е. Так поєднує політичну історію з соціальним аналізом,

показуючи, як особисті зв'язки, шлюбні союзи та земельні володіння впливали на політику.

На думку К. Гівена-Вілсона нобілітет був не лише військовою елітою, а й адміністративною опорою королівської влади. У праці «Королівське домогосподарство та оточення короля» [10] К. Гівен-Вілсон досліджує, як королі формували своє «affinity» (зокрема, шляхом креації титулів) – мережу лояльних слуг і васалів, що забезпечували політичну стабільність; у «Англійському нобілітеті в епоху Пізнього Середньовіччя» [11] – аналізує, як змінювалися функції знаті в умовах централізації влади та зростання ролі парламенту.

Книга Джеймса Ботвелла (1965 р. н.) «Едвард III та англійське перство» (2004 р.) [12] є однією з найгрунтовніших праць про механізми королівського патронажу в період правління Едварда III. Ботвелл показує, що королівська щедрість була не просто формою винагороди, а ключовим механізмом політичного контролю. Через дарування земель, титулів, ануїтетів, шлюбних прав і опікунств Едвард III формував лояльну аристократію. Це дослідження є унікальним прикладом мікроаналізу політичної практики, що дозволяє краще зрозуміти, як середньовічна монархія функціонувала не лише через силу, а й через мережі лояльності, винагород і соціального просування.

Один із найперспективніших молодих дослідників англійського пізньосередньовічного нобілітету наразі є Метт Рейвен, який в 2018 р. захистив дисертацію на тему «Графи Едварда III, 1330–1360: графська влада в Англії середини XIV ст.» [13]. Основна мета його дослідження – переосмислити роль графів не лише як васалів короля, а й як активних учасників формування державної влади. На думку Рейвена, графи були не лише військовими лідерами, а й посередниками між короною та місцевими громадами; їхня влада базувалася на особистих зв'язках, патронажі та локальній присутності, а не лише на формальних титулатурах. Рейвен показує,

що Едвард III активно використовував графів як інструмент централізації, делегуючи їм функції управління та контролю.

В українській історіографії, за одним виключенням [14], відсутні праці безпосередньо присвячені дослідженню англійського пізньосередньовічного нобілітету. Проте в останні роки було захищено декілька дисертацій, що прямо чи опосередковано торкаються рицарського стану в структурі англійського середньовічного суспільства [15; 16].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність окремих ґрунтовних студій, історіографія теми залишається фрагментарною. Більшість праць зосереджуються на окремих монархах або періодах, не пропонуючи цілісної картини еволюції графського титулу в системі англійського перства протягом 1327–1413 рр. Це створює потребу в комплексному дослідженні, яке б охоплювало весь зазначений період, враховуючи як політичні, так і соціокультурні чинники, що впливали на динаміку креацій.

Бракує системного аналізу соціального та географічного походження осіб, які отримували графські титули. Не з'ясовано, наскільки ці креації були пов'язані з традиційною аристократією чи з новими елітами, що піднімалися завдяки службі при дворі. Потребує глибшого аналізу політичний контекст створення нових графств, особливо в періоди кризи (наприклад, 1385 і 1397 рр.). Не до кінця з'ясовано, наскільки креації були інструментом винагороди, покарання чи політичної гри. Потребує уваги питання, чи креації титулів супроводжувалися наданням земель, посад або військових обов'язків. Необхідним є дослідження долі новостворених титулів: які з них стали спадковими, які були втрачені або скасовані.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є комплексне дослідження процесу креації графських титулів у системі англійського перства в період 1327–1413 рр., з урахуванням політичного,

соціального та правового контекстів, а також визначення ролі цих креацій у трансформації структури аристократії та механізмів влади в пізньосередньовічній Англії.

Завдання даного дослідження: проаналізувати історіографічний стан вивчення проблеми креацій графських титулів у зазначений період; визначити політичні та соціальні чинники, що зумовлювали створення нових графських титулів у 1327–1413 рр.; дослідити персональний склад новостворених графів, їхнє походження, зв'язки з королівською владою та моделі персональної поведінки; розглянути юридичні аспекти креацій; здійснити порівняльний аналіз креацій графських титулів у період 1327–1413 рр.

Методологічна база даного дослідження ґрунтується на просопографічному аналізі титулованого англійського нобілітету зазначеного періоду. До аналізу включено лише ті креації графських титулів, які були здійснені в період 1327–1413 рр., тобто від початку правління Едварда III до смерті Генріха IV. Основними критеріями є: офіційна фіксація титулу в джерелах, наявність політичного або військового контексту креації, а також збереження документального підтвердження (патентів, парламентських записів, хронік). До виявленого матеріалу застосовано статистичний метод та метод систематизації.

Виклад основного матеріалу дослідження. На момент сходження Едварда III на престол Англії 25 січня 1327 р. в структурі англійського перства існувало всього лише 9 графських титулів [1; 2; 3; 12; 13; 17; 18]. Два із них (граф Саррі та граф Ворік) були створені ще в 1088 р. Вільямом II Руфусом з правом успадкування по жіночій лінії, що й відбулося з кожним із цих титулів (з останнім двічі). Титул графів Саррі з 1164 р. носили представники Другого дому Вареннів – нащадки Гамеліна «Плантагенета», єдинокровного брата короля Генрі II. З 1282 р. їм належав ще один титул – графа Сассекса. Титул графа Воріка був створений для п'ятиюрідного брата Вільяма Руфуса Генрі де

Бомонта. З 1268 р. ним володів англо-нормандський рід Бошанів, відомий з часів Генрі I, споріднений з Бомонтами по жіночій лінії. Де Вери, ще один англо-нормандський рід, утримували титул графа Оксфорда від моменту його створення імператрицею Матильдою в 1141 р. І не дивлячись на давність походження і те, що в комплекті з цим графським титулом йшла посада лорда-верховного камергера Англії, де Вери були найбільш важливими серед тримачів графських титулів. Ще один давній титул – графа Річмонда, створений в 1136 р. королем Стівеном, до початку XIV ст. все ще утримувався нащадками його першого носія, представника бретонського герцогського дому, хоч також декілька разів передавався у спадок по жіночій лінії і з 1306 р. належав Джону Бретонському, сину герцога Жана II Бретонського та Беатріс Англійської, доньки Генрі III. Два титули, графа Лінкольна та графа Лестера, були створені за Генрі III. Перший належав єдиній на 1327 р. графині suo jure (у власному праві) Еліс де Лейсі, вдові Томаса Ланкастерського, двоюрідного брата Едварда II. Графом Лестером був Генрі Ланкастерський, ще один двоюрідний брат скинутого короля, онук Генрі III. І нарешті титули графа Норфолка та графа Кента були створені, відповідно, втретє та вп'яте за історію англійського перства, за правління самого Едварда II для його єдинокровних братів Томаса Бразертонна та Едмунда Вудстока. Таким чином, окрім членів англійського королівського дому (графи Лестер, Норфолк та Кент), носіями графського чину були представники лише п'яти аристократичних сімей (Варенни, Бошани, де Вери, де Лейсі та де Дрьо).

Два титули (графа Вінчестера та графа Ерандела) були конфісковані наприкінці 1326 р. під час перевороту вчиненого Ізабеллою Французькою Вовчицею та Роджером Мортімером, коли носії цих титулів (Г'ю Деспенсер старший та Едмунд Фіцалан відповідно) були страчені за наказом королеви та її коханця [8, р. 144–160; 19].

Відразу після коронації Едвардом III були відновлені титули графа Ланкастера (для Генрі, графа Лестера, брата попереднього графа, страченого в 1322 р. за наказом Едварда II), Герефорда та Ессекса (обидва для Джона де Богуна, старшого сина попереднього графа, що загинув в 1322 р. в битві при Боробриджі; цей Джон по матері був онуком Едварда I і, таким чином, для самого Едварда III був двоюрідним братом) [6, р. 58–75; 20].

В правління тимчасовця Роджера Мортімера було створено лише один титул графа Марча для самого «скоропадька» і цей титул був конфіскований одразу після старту його носія [7, р. 116–140; 21].

Протягом свого правління, за 50 років, Едвард III загалом відновив або створив 26 графських титулів [11, р. 27–55; 12; 13; 14]: для членів королівської родини – 15 (в тому числі 3 для своїх зятів), для представників старої англо-нормандської аристократії – 10 (титули отримали відповідно представники таких родів як Кортні, Фіцалани, Богуни, Мортімери, Монтегю, Клінтони, Гастінгси, Стаффорди), для представників континентальної аристократії, союзників у Столітній війні – 4 (титули були створені для Робера д'Артуа, герцога Бретонського, маркграфа Юліхського та сіра де Кусі). Проте у випадку з Голландами (граф Кент), Одлі (граф Глостер) та Аффордами (граф Саффолк) отримання графського достоїнства було чималим стрибком вперед. Одлі могли прослідкувати свою генеалогію до XII ст., Голланди та Аффорди лише до середини XIII ст. І всі три роди на момент графської креації були ледве в поколінні від отримання баронського титулу.

За ті ж 50 років відумерли 3 «великих роди» (Варенни, Богуни, де Лейсі), до корони загалом повернулися 13 титулів, з них 8 були створені самим Едвардом III.

Після смерті Еліс де Лейсі, єдиною графинєю в своєму праві лишалася Джоан, графиня Кентська, онука Едварда I і кузина Едварда III, славнозвісна Прекрасна Діва Кенту. Наприкінці правління Едварда III почала

використовувати титул графині Норфолкської в своєму праві ще одна його кузина – Маргарет «Бразертон». Корона визнала цей факт і зверталася до неї подібним чином, хоч і зрозуміло, що ніколи не викликала її до парламенту.

Едвард III – перший англійський король, що створив в структурі англійського перства титул герцога. Свого старшого сина, Едварда Чорного Принца, графа Честерського, 9 лютого 1337 р. він звеличив до герцога Корнуольського. 6 березня 1351 р. Генрі Гросмонта, свого троюрідного брата, носія відразу чотирьох графських титулів (Ланкастера, Лінкольна, Лестера та Дарбі), він створив 1-м герцогом Ланкастерським (але цей титул повернувся до корони зі смертю Генрі, що лишив по собі двох доньок). І, нарешті, 13 листопада 1362 р. для свого другого сина, Лайонела Антверпенського, графа Ольстерського за правом дружини, він створив титул герцога Кларенса, а для третього, Джона Гонта, графа Ланкастера, Лестера та Дарбі за правом дружини, – титул 1-го герцога Ланкастерського нової креації.

Якщо прослідкувати моделі поведінки всіх створених Едвардом III носіїв графського титулу, то вони завдячують своєму просуванню в першу чергу військовій кар'єрі [12]. Шлюбні стратегії направлені на родичання з іншою титулованою аристократією (передовсім таким ж носіями графських титулів) та королівською сім'єю [13; 17; 18].

Лише чотири титули з тих, що існували за Едварда III, будуть конфісковані в наступні правління (Фіцалани втратять достоїнство графів Саррі та Еранделів, а Бошани – графів Воріків за Річарда II, і Монтегю позбудуться честі графів Солсбері за Генрі IV). Ще від двох титулів їх носії відмовляться добровільно: в 1372 р. Джон Гонт, син короля, повернув короні титул графа Річмонда, а після смерті Едварда III, його зять, Ангерран де Кусі, відмовиться від титулу графа Бедфорда і повернеться на французьку службу.

Спадкоємець Едварда III, його онук Річард II, за 22 роки провів 20 нових креацій (в тому числі і рекреацій) графських титулів (три з них, щоправда, не

були ратифіковані парламентом). Його правління пережили 11 з них (ще два були теж невдовзі конфісковані). Інші або повернулися короні як відумерлі, або були конфісковані за наступного правління. Доля герцогських титулів, створених за Річарда II, ще гірша [9; 14].

Графинями у своєму праві були ті самі Джоан Кентська, мати короля, яка померла в 1385 р., та її кузина Маргарет Норфолкська, що дожила до 1399 р. Спроба короля створити Джоан Бретонську як графиню Річмонд у своєму праві не увінчалася успіхом.

Серед створених титулів 8 отримали члени королівської родини, а 6 – представники старої англо-нормандської аристократії. Унікальними були креації графського титулу для Гішара д'Англа (графа Гантінгдона в 1377 р.), Майкла де ла Поля (графа Саффолка в 1385 р.), Вільяма ле Скрупа (графа Вілтшира в 1397 р.) та спроба креації для Саймона Барлі (графа Гантінгдона в 1385 р., не ратифікована парламентом). Перший – пуатьєвінський рицар, військовий побратим Чорного принца і вихователь Річарда. Останній теж військовий, близький до Чорного принца, і теж вихователь короля, виходець з незнатного герефордширського рицарського роду. Батько Майкла де ла Поля взагалі був купцем, походження якого не відоме. А Вільям ле Скруп, хоч і мав за батька лорда-канцлера Англії та барона в першому поколінні, але своїм звеличенням його сім'я, скоріше за все, завдячувала суддівській кар'єрі його діда, Генрі ле Скрупа. Саме на прикладі останніх двох можна говорити про прояви зародження «нової аристократії» в Англії XIV ст. (Хоча до «нових» економічних моделей поведінки зверталися також і «старі» англо-нормандські аристократи, такі як Ерандели). Серед носіїв графського титулу за Річарда II споглядаємо і схильність до явних мезальянсів (граф Оксфорд, граф Солсбері) [5; 6; 9; 10; 11; 14].

Генрі IV відновив 8 титулів (в тому числі відразу 3 для єдиної в його правління графині у своєму праві – Енн Глостерської, графині Бакінгем,

Герфорд та Нортгемптон), конфіскованих чи відумерлих по чоловічій лінії за Річарда II, і лише наприкінці правління створив 2 нових титули, обидва для членів королівської родини [6; 7; 8; 10; 11].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Аналіз процесу креації графських титулів у період 1327–1413 рр. дозволяє зробити низку важливих висновків щодо трансформації англійського перства в добу пізнього Середньовіччя. По-перше, графський титул у цей період перестає бути виключно спадковим привілеєм давніх родів і дедалі частіше стає інструментом монаршої політики. Креації титулів використовувалися як засіб винагороди за військову службу, політичну лояльність або шлюбні зв'язки з королівською родиною. Це сприяло формуванню нової хвилі аристократії, яка не завжди мала глибоке родове коріння, але відігравала важливу роль у державному управлінні.

По-друге, простежується чітка тенденція до зростання кількості нових креацій у періоди політичної нестабільності або трансформації влади — зокрема в 1385 і 1397 рр. Це свідчить про те, що титул графа дедалі більше виконував функцію політичного інструменту, який дозволяв монарху формувати лояльне оточення та балансувати між різними групами впливу. Водночас значна частина новостворених титулів не мала довготривалого характеру: частина з них була конфіскована, повернута до корони або втрачена через відсутність спадкоємців.

По-третє, дослідження показало, що креації титулів не були ізольованими актами, а супроводжувалися наданням земель, посад, військових обов'язків і включенням до королівського «affinity». Це свідчить про комплексний характер титулування як частини ширшої системи патронажу, що поєднувала політичну, соціальну та економічну сфери. Таким чином, креації графських титулів у 1327–1413 рр. виступають важливим індикатором змін у

структурі англійської аристократії та механізмах функціонування монархічної влади.

Загалом аналіз походження носіїв графських титулів в правління Едварда III, Річарда II та Генрі IV дозволяє краще зрозуміти політичні стратегії перерахованих монархів. А моделі поведінки означених представників титулованої аристократії вказують на початкову стадію формування так званої «нової аристократії» в Англії XIV ст. Ця «нова аристократія» завдячувала своїм становленням не давності походження, благородству крові чи військовій звитязі, а близькості до правителя, фінансовому становищу та політичній кар'єрі.

В подальшому, отримані результати можуть бути поглиблені за допомогою конкретних кейс-стаді та виявлення типових/нетипових моделей поведінки представників пізньосередньовічної англійської титулованої аристократії. Особливої уваги заслуговує вивчення соціального походження нових графів та їхнього впливу на формування нової аристократії.

Список використаних джерел:

1. Burke, J. B. A General and Heraldic Dictionary of the Peerage of England, Ireland, and Scotland, Extinct, Dormant, and in Abeyance. 1st edition. London: Henry Colburn and Richard Bentley, 1826. 534 p.
2. Burke, B. A Genealogical History of the Dormant, Abeyant, Forfeited and Extinct Peerages of the British Empire. 1st edition. London: Harrison, 1866. 636 p.
3. Cokayne, G. E. Complete Peerage of England, Scotland, Ireland, Great Britain and the United Kingdom. In eight volumes. 1st edition. London: George Bell & Sons, Exeter: William Pollard & Co., 1887–1898.
4. Holmes G. A. The Estates of the Higher Nobility in Fourteenth Century England. Cambridge University Press, 1957. 196 p.

5. McFarlane K. B. *The Nobility of Later Medieval England*. Oxford: Clarendon Press, 1973. 315 p.
6. Harriss G. L. *Shaping the Nation: England 1360–1461*. Oxford: Clarendon Press, 2005. 705 p.
7. Davies R. R. *Lords and Lordship in the British Isles in the Late Middle Ages* / Edited by Brendan Smith. Oxford: Oxford University Press, 2009. 253 p.
8. Tuck A. *Crown and Nobility, 1272–1461: Political Conflict in Late Medieval England*. Totowa, NJ: Barnes and Noble Press, 1985. 367 p.
9. Tuck A. *Richard II and the English Nobility*. London: Edward Arnold, 1973. 268 p.
10. Given-Wilson C. *The Royal Household and the King's Affinity: Service, Politics and Finance in England, 1360–1413*. New Haven: Yale University Press, 1986. 327 p.
11. Given-Wilson C. *The English Nobility in the Late Middle Ages: The Fourteenth-Century Political Community*. London and New York: Routledge Kegan Paul, 1996. 248 p.
12. Bothwell J. S. *Edward III and the English Peerage: Royal Patronage, Social Mobility and Political Control in Fourteenth-Century England*. Woodbridge: Boydell and Brewer Press, 2004. 242 p.
13. Raven M. *The earls of Edward III 1330–1360: comital power in mid-fourteenth century England*. (Thesis). University of Hull. URL: <https://hull-repository.worktribe.com/output/4398551> (20.05.2025)
14. Чепіженко В. В. Річард II та титулована знать Англії: креації 1376, 1385, 1397 рр. *История античного мира и средневековья в университетах Украины. К 40-летию кафедры истории древнего мира и средних веков ХНУ имени В. Н. Каразина. Тезисы докладов Международной научной конференции (Харьков, 25–26 октября 2018 г.)*. Харків: ООО «НТМТ», 2018. С. 110–112.

15. Купченко-Гринчук О. М. Найманці та найманство в англійській армії в роки Столітньої війни (1337–1453 рр.): дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02. Київ: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2013. 215 арк.

16. Кшановський Р. О. Трансформація лицарського стану в Англії (XIII – першої половини XV століття): військово-адміністративна діяльність та структури повсякденності: дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2019. 277 арк.

17. Bothwell J. Edward III and the 'New Nobility': Largesse and Limitation in Fourteenth-Century England. *The English Historical Review*, Vol. 112, No. 449 (Nov., 1997). P. 1111–1140.

18. Raven M. The earls of Edward III and the polity: the earls of Arundel and Northampton in the localities, 1330–60. *Historical Research*, vol. 92, no. 258 (November 2019). P. 680–704. DOI:10.1111/1468-2281.12288

19. Lawrence M. J. Power, ambition and political rehabilitation: the Despencers, c.1281–1400. PhD thesis, University of York. 2005. 253 p.

20. Diaz Pascual L. The de Bohun Dynasty: Power, Identity and Piety 1066–1399. Doctoral Thesis. Royal Holloway, University of London, 2017. 301 p.

21. Smith B. Transnational Lordship and the Plantagenet Empire: The Mortimer Lords of Wigmore, 1247–1425. *Welsh History Review*, 29(1). 2018. P. 27–50. <https://doi.org/10.16922/whr.29.1.2>